

Список использованных источников:

1. Про зайнятість населення // Верховна Рада України; Закон від 05.07.2012 № 5067-VI. Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття // Верховна Рада України; Закон від 02.03.2000 № 1533-III. Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.
3. Кодекс законів про працю України // Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Літошенко Ю.В.

викладач,

Чернігівський національний технологічний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ

Дана стаття присвячена дослідженню специфіки політичної, соціокультурної ситуації в державі, проблемі регіональної поляризації, що має прояв у різниці ціннісних експектацій, оцінці минулого, самоідентифікації, світогляду, питань мови, і загрожує цілісності та суверенітету держави.

Протягом багатьох років низький рівень консолідованості українського народу значно послаблював розвиток як держави, так і нації зокрема. До головних причин, що детермінують порушення етнотериторіальної та національної єдності України науковці відносять: етнічні, регіональні, ментальні, культурологічні та інші чинники. Однією з найгостріших проблем є налагодження та гармонізація міжрегіональних відносин в країні, яка потребує докладних досліджень. Важливим залишається питання щодо складності зведення накопичених та загострених протиріч в країні до мінімуму, визначення загальних цілей та задач, які сприятимуть процесу консолідації Українського народу.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що сьогодні як ніколи гостро постає проблема регіональної поляризації, яка має прояв у різниці ціннісних експектацій, оцінці минулого, самоідентифікації, світогляду, питань мови, що досягла небезпечного рівня і загрожує цілісності та суверенітету держави.

Мета даної статті полягає в аналізі специфіки політичної, соціокультурної ситуації в країні, біполярності українського суспільства та визначенню факторів, які можуть сприяти національній консолідації.

Питанню вивчення соборності та єдності, а також проблемі біполярності українського суспільства присвячені праці, як провідних науковців минулого: І. Франка, М. Шашкевича М. Грушевського, В. Липинського, М. Костомарого, М. Міхновського, так і сучасних дослідників: В.Пічі, І. Міхутіна, М. Кравця, А. Кіреєва, М. Журби, Я. Верменича, П. Герчанівської, Ю. Хорунжого, Н. Микитчук, О. Проскуріна, А. Анісіна та інших

Головною причиною кризи в політичній, духовній сферах, соціальному та економічному розвитку держави стало ігнорування двовекторності України. Українська Конституція, яка вважається однією з найпрогресивніших в світі, не лише стала основою для успішного об'єднання та розвитку України, а й причиною конфлікту в суспільстві, бо не враховує дуалізм менталітету українського народу. На сьогоднішній день для України є характерним

вимушений зв'язок дуалістичних моральних тенденцій, які проявляють себе дуже суперечливо. Для західного регіону характерними рисами моральності є свобода, індивідуалізм, національна унітарна держава, національний патріотизм, прагматизм та логіка, тоді, як на східній частині України серед головних рис переважають: колективна свобода, народно-етнічний федералізм, інтернаціоналізм, любов ідейна на основі братерства та соціальної рівності, довірливість, спокуса здобуття успіху легким шляхом [6].

Ці дві протилежно спрямовані моральні тенденції представлені, майже, рівнозначно в українському суспільстві, що й обумовлює специфіку їх прояву. Головною проблемою на шляху розбудови України в сьогоденних умовах є те, що дана особливість не береться до уваги, а натомість прикладається багато марних зусиль реалізувати одновекторну державну модель організації соціального життя.

Об'єктом політичних дискусій є існуюча унітарна форма державного устрою, яка на думку багатьох політологів спричинила кризу в державі. Гостро ставиться питання збереження єдності країни, через вибір кращої форми державного устрою та запровадження ефективних адміністративно-територіальних реформ. За формою державного устрою держави бувають унітарними, федеративними і конфедеративними, але перш, ніж обговорювати позитивні або негативні сторони того, чи іншого виду державного устрою для України необхідно звернутись до засадничих понять кожного з них.

Унітарна країна має єдиний законодавчий і виконавчий орган влади, єдину конституцію, керівництво здійснюється з одного центру, а складові частини держави (області, наприклад) є тільки адміністративно-територіальними підрозділами, які не мають ознак політико-державної незалежності. У свою чергу унітарні держави поділяються на: централізовані та децентралізовані. Головна різниця між ними полягає у тому, що в централізованій державі регіональні органи влади формуються та підпорядковуються центру, а контроль над ними здійснюють за допомогою посадових осіб призначених центром, натомість у децентралізованих регіональні органи влади формуються на місцях, маючи більше свободи та самостійності. Головними недоліками унітарної держави є: авторитаризм, створення сприятливих умов для диктатури, ігнорування особливостей етнотериторіальних спільнот, що інколи сприяє появі сепаратизму та екстремізму. Останнім часом у світі посилюється тенденція до децентралізації унітарних держав, що зовсім не означає їх федералізації, (як приклад створення автономій, вільних економічних зон і т.д.). Характерні ознака автономії: формування власного парламенту і «автономного уряду», закони, що діють на її території.

Автономія, як правило, надається окремим етнонаціональним спільнотам, які компактно проживають в межах певної території [10, с. 46].

Критики існуючої унітарної форми державного устрою України вважають, що єдиним порятунком для держави – є федералізація. Головний принцип федералізму – поєднання загальнонаціональних та регіональних інтересів. Федеративна країна складається з окремих територіальних одиниць, які, крім загальнодержавних, мають власні законодавчі та виконавчі органи влади.

Сьогодні Україна – неоднорідна держава (поліетнічний склад, етнолінгвістична, культурна, правова, ментальна гетерогенність населення країни), причини якої криються в історичній спадщині. Прихильники федералізації саме в неоднорідності країни вбачають основну умову для

утворення федерації. Остання дасть змогу сформувати регіональні еліти, розширити і збільшити повноваження територіальних громад, дозволить більш ефективно перерозподіляти фінанси, що в свою чергу покращить соціальну, політичну, економічну ситуацію в Україні. Противники федеративного устрою держави наголошують на тому, що в умовах сильної централізації фінансів, низького економічного розвитку між областями, діаметрально протилежна орієнтація ведення зовнішньої політики (федерація) загрожує суверенітету і розколу країни. З огляду на складну політичну ситуацію, що склалася в Україні, альтернативою федералізації може стати впровадження ряду вагомих адміністративно-політичних реформ, в основі яких будуть наступні базові принципи:

- Субсидіарність – правовий та організаційний принцип, за яким вирішення необхідних питань повинно відбуватись на доцільному рівні (обласному, районному, місцевому, національному), що призведе до децентралізації державного управління та розбудови реального місцевого самоврядування. Принципи субсидіарності та пропорційності визначають, як головні для побудови демократичної держави.

- Громадівство – громади, як самоврядні територіальні колективи, отримують більше повноважень та певну автономність.

- Децентралізація – передача певної частини повноважень органам, що не підпорядковані центральній владі, а обираються громадою, з метою збільшення ефективності діяльності місцевих органів влади шляхом надання громаді чи обраним нею представникам більшого обсягу повноважень у розробці законів, створенні сприятливих умов для економічного розвитку. Тобто децентралізація виступає як одна з форм розвитку демократії, що дозволяє, при збереженні держави і її інститутів: активізувати населення на рішення власних (колективних) потреб і інтересів, зменшити сферу впливу держави на суспільство, замінюючи цей вплив саморегулюючими механізмами, виробленими самим суспільством, зменшити витрати держави і платників податків на утримання державного апарату і його матеріальних придатків (армії, міліції).

Умовою інтеграції української нації може стати національна ідея, яка спиратиметься на духовні цінності, соціальну справедливість, толерантність, особистісне благополуччя, в основі якого праця на благо власного народу і країни та побудова соборної громадянської України. Об'єднання східних та західних українців відбудеться у випадку побудови соборного суспільства, що матиме такі основні риси, як братерство, любов до ближнього, мудрість, внутрішнє осяяння.

Соборність – філософський термін, що означає вільне духовне єднання людей як у церковному, так і в суспільному житті, на основі братерства та любові.

Особливе місце в розробці теорії соборності належить О. Хом'якову. На думку вченого соборність – загальний принцип буття, що охоплює та об'єднує множинність та багаточисельність в одне ціле, зібране силою любові, і тільки тоді ми маємо «вільну і органічну єдність», а не якусь формальну «асоціацію» [8, с. 581]. Реалізація ідеї соборності можлива лише за умови політичної та духовної єдності, громадянського консенсусу. Вона передбачає духовну консолідацію всього суспільства, єдність усіх громадян, незалежно від національності, віросповідання або етнічної самоідентифікації. Україна напрочуд урізноманітнена етно-соціальнокультурними відмінностями регіонів. Тому не варто прагнути однієї моделі життєдіяльності для всіх. Українська

унікальна народна модель виживання повинна базуватися на універсальних моделях, напрацьованих наукою, досвідом і релігією: демократичне соборне суспільство, демократична інтеграція України, принцип природовідповідності людини. Поняття «соборність» для українців є скоріше духовним, ніж етноісторичним і полягає в єднанні душ, об'єднанні всіх громадян держави, незважаючи на їх етнічне походження, віросповідання, збереження цілісної території, демократизації політичного та соціального життя.

На сьогоднішній день, коли більша частина суспільства, як ніколи, відчуває себе українцями, вкрай потрібна розробка соціально значимих ідей, які б враховували етнокультурну та мовну біполярність, і змогли б привести Україну до загальнодержавного консенсусу та побудови соборного суспільства.

Лише духовне об'єднання може стати передумовою та основою справжньої соборної єдності держави і соціуму. Об'єднати східних і західних, північних та південних українців можливо, на відміну від федералізації, у випадку «мультикультурної єдності» – визнанні регіональної ідентичності при зміцненні і збагаченні загальнонаціональної української спільноти. Оптимізація державотворення і трансформаційних процесів у суспільстві неможлива без чіткої стратегії на майбутнє. Головне призначення якої полягає у визначенні основних цілей та напрямків розвитку як в середині країни, так і в геополітичному просторі. Головною умовою позитивних перетворень в Україні має стати духовне оздоровлення нації, що є запорукою подолання економічних, політичних, правових, соціальних та етнічних суперечностей. Для подолання проблеми розвитку українського суспільства необхідна нова правова база. Релевантність українського права, враховуючи двовекторність народу, дозволить, нарешті, створити умови для будівництва соборної України.

Список використаних джерел:

1. Костомаров М.І. Закон Божий (Книга буття українського народу) / М.І. Костомаров. – К.: Вид-во «Либідь», 1991. – 40 с.
2. Книга виходу українського народу – програма розбудови українського соборного суспільства / [авт. тексту В. Кондович]. – [2-е видання]. – Чернігів: Вид. УРІ. 2007. – 114 с.
3. Новая философская энциклопедия: в 4 т. [Електронний ресурс] / Ин-т философии РАН; Нац. обществ.-науч. фонд; Предс. научно-ред. совета В.С. Степин // В.С. Степин, А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин – 2-е изд., испр. и допол. – М.: Мысль, 2010. – Т. 3. – С. 580-581. – Режим доступу: <http://www.logic-books.info/node/437>
4. Панчук Май Українська політична нація: соборність душ / Май Панчук // Українознавство: Історія, теорія, методологія. – 2002. – № 4. – С. 36-38.
5. Політологія : підручник / ред. М. М. Вегеш. та ін. – [3-тє вид., перероб. і доповн.] – К.: Знання, 2008. – 384 с.